

3. Zhunusova H. Prodovol'stvennaya bezopasnost' Kazakhstana: metodyotsenky, putyresheniya. Aktual'ni problemy ekonomiky. 2013. № 1 (139). S. 281-291.
4. Zahurs'kyi O.M. Kharakterystyka prodovol'choyi bezpeky Ukrainy ta osnovni faktory vplyvu na yiyi riven. Stratehiya rozvytku Ukrainy. 2014. № 1. S. 65-71.
5. Aspekty formuvannya prodovol'choyi bezpeky Ukrainy / V.Ye.Krupin, Ya.Ya.Pushak. // Ekonomichni innovatsiyi. 2012. № 47. S. 70-80.
6. Otsinka rivnya spozhyvannya i vytrat naselennya na produkty kharchuvannya v Ukraini ta sviti. O.O. Mytchenok, O.E. Nihayeva. Produktyvnist' ahropromyslovoho vyrobnytstva: ekonomichni nauky. 2013. Vyp. 23. S. 108-112. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pav_2013_23_19.pdf
7. Osnovni sil's'kohospodars'ki kharakterystyky domohospodarstv u sil's'kiy mistsevosti v 2014 rotsi: statystychnyy byuletin'. K., 2014.
8. Sehed S.A. Otsinka spozhyvannya osnovnykh prodovol'chykh produktiv v Ukraini. Zbirnyk naukovykh prats' Vinnyts'koho natsional'noho ahrarnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky. Redkolehiya: Kaletnik H.M. (holovnyyredaktor) ta inshi. Vinnytsya, 2012. Vypusk 3 (69), Tom 1. S. 195-199.
9. Sehed S.A. Osoblyvosti rozvytku ahrarno-prodovol'choho rynku Ukrainy. Zbirnyk naukovykh prats' Tavriys'koho derzhavnogo ahrotekhnolohichnoho universytetu (ekonomichni nauky). Za red. M.F. Kropyvka. Melitopol': Vyd-vo Melitopol's'ka tipohrafiya "Lyuks", 2013. № 1 (21), tom 2. S. 309-317.
10. Sehed S.A. Sil's'ke hospodarstvo yak osnova funktsionuvannya ahrarno-prodovol'choho rynku Ukrainy. Naukovi pratsi Poltavskoyi derzhavnoyi ahrarnoyi akademiyi. Vyp.1 (6). T. 1. Poltava: PDAA. 2013. S. 227-234.
11. Statystychnyy zbirnyk «Sil's'ke hospodarstvo Ukrainyza 2013 rik». Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2013. 402 s. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2013/sb/09_13/zb_sg_12.zip
12. Reserch on production and consumption of food in the regions of the Republic of Kazakhstan. A. Gizzatova, L. Tarshylova, A. Kazambayeva. Actual problems of economics. 2014. № 4(154). P. 294-301.

Надійшла 15.04.2015; рецензент: д. е. н. Бондаренко В. М.

УДК 330.32:316.253

О. М. ТИТАРЕНКО

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ФОРМИ ІСНУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ: ДОСЛІДЖЕННЯ НАУКОВЦІВ

В статті розглянуто досвід науковців щодо дослідження форм існування соціального капіталу, так як одним з факторів подолання економічної кризи в Україні є відтворення і нарощування соціального капіталу суспільства.

Ключові слова: соціальний капітал, форми існування соціального капіталу, соціальні норми, довіра, мережа зв'язків, соціальне партнерство.

О. М. ТИТАРЕНКО

Kamianetz-Podilsky Ohienko National University

FORMS EXISTENCE OF SOCIAL CAPITAL: RESEARCH SCIENTISTS

The paper reviews the experience of scientists to research the existence of forms of social capital as a factor in the economic crisis in Ukraine is playing and building social capital society. An important factor in the use of social capital is a form of its use or form of its functioning. One approach to establishing forms of social capital there. Potential social capital embodied in networks of social relations, represented the totality of information services for organizing the exchange interaction in the process of economic agents. The main value of social capital is mutual trust in society. Social capital is a long-term resource for preservation and reproduction of which the necessary investments in its development. At this stage, numerous studies domestic and foreign experts focused on specified forms of social capital. It is necessary to unify all submitted forms in a single system.

Keywords: social capital, social capital forms of existence, social norms, trust, networks, social partnership.

Вступ. Актуальність теми дослідження обумовлюється тим, що одним з факторів подолання економічної кризи в Україні є відтворення і нарощування соціального капіталу суспільства. Соціальний капітал є чинником вирішення важливих соціальних завдань, пов'язаних з економічним зростанням, підвищенням рівня життя населення, справедливим розподілом національного доходу, розширенням свободи вибору для людей, зростанням рівня економічної культури і споживання, підвищенням конкурентоспроможності як окремого підприємства, так і країни в цілому. Соціальний капітал це особливий капітал, який може принести економічні вигоди суб'єктам національної економіки. Соціальний капітал має сильний вплив на політичний, економічний і соціальний розвиток. Ідею соціального капіталу започаткували та розвинули такі дослідники: П'єр Бурдьє, Джеймс Коулман, Роберт Патнем, Френсіс Фукуяма та інші.

Основний розділ. Численні дослідження вітчизняних і зарубіжних фахівців на сучасному етапі спрямовані на уточненні форм соціального капіталу. Головною цінністю соціального капіталу є взаємна довіра в суспільстві, що забезпечує зміцнення й розширення соціальних зв'язків і робить можливим соціально-економічний розвиток суспільства. Потенціал соціального капіталу втілюється в мережах соціальних зв'язків, представлений сукупністю інформаційних послуг для організаційного обміну в процесі економічної взаємодії агентів

За певних обставин конкретні форми зв'язків соціального капіталу потенційно можуть перешкоджати соціальній єдності. У цьому соціальний капітал не відрізняється від інших форм капіталу, використання якого може переслідувати різні цілі. Особливу роль і функції соціального капіталу можна зрозуміти, порівнюючи його з іншими формами капіталу.

Для соціального капіталу характерні деякі властивості, якими він схожий на інші форми капіталу, особливо людський капітал. Однак є декілька суттєвих відмінностей між соціальним і іншими формами капіталу. На відміну від них соціальний капітал втілюється не в певних об'єктах або суб'єктах, а соціальних відносинах суб'єктів. Тому він не являється власністю суб'єкта що його використовує. Як інші форми капіталу соціальний капітал є довгостроковим ресурсом, для збереження і відтворення якого необхідні інвестиції в його розвиток. Як і людський капітал, соціальний капітал збільшується в процесі його використання [1].

В процесі соціального обміну соціальний капітал може набувати різних форм: 1) потужний ресурс зв'язків і дружніх мереж, які як правило, не збігаються; 2) урядовий (реалізація соціальних домовленостей, верховенство закону, ступінь громадянських свобод) та громадянський (загальні цінності, традиції, норми, неформальні взаємозв'язки та участь в асоціаціях); 3) структурний та когнітивний, які доповнюють один одного; будучи взаємодоповнюваними, вони через свої структури допомагають трансформувати норми й довіру в координовану поведінку, орієнтовану на досягнення мети; 4) індивідуальний та груповий соціальний капітал; 5) думки, норми, символи; 6) соціальні норми, зобов'язання та очікування, інформаційні канали. На базі цього слід виділити дві основні форми соціального капіталу – довіру і репутацію [2].

Дж. Коулман виділяє такі форми соціального капіталу:

1. Зобов'язання, очікування та надійність структури. Ця форма соціального капіталу може бути описана за допомогою ситуації, коли індивід А, зробивши що-небудь для індивіда Б, отримує очікування взаємності, а індивід Б – зобов'язання. За Дж. Коулманом, ці зобов'язання існують у вигляді «довірчих записок», сукупність яких складає «кредит». Чи буде повернено цей кредит, залежить від рівня довіри між індивідами, від того, чи не буде цю довіру втрачено, тобто від надійності структури.

2. Інформаційні канали, які, за Дж. Коулманом, дають можливість отримання інформації з меншими витратами часу та матеріальних ресурсів. Відносини та довіра в цьому випадку вже не так важливі, найбільш значимою функцією цієї форми соціального капіталу є обмін інформацією.

3. Норми та ефективні санкції. Говорячи про третю форму соціального капіталу, Дж. Коулман має на увазі неписані норми, моральні приписання, що спонукають кожного жертвувати власними інтересами та діяти в інтересах колективу. Норма такого роду орієнтує на взаємодопомогу та взаємопідтримку, на діяльність в інтересах суспільства [3].

Р. Патнем використовує трифакторну модель соціального капіталу, виділяючи такі його форми:

1. Соціальні норми.

2. Інституціоналізована у зразках пануючих соціальних практик довіра.

3. Людські взаємовідносини, які він називає „горизонтальними” на відміну від „вертикальних” суспільних відносин ієрархії.

Два перших фактори є соціально-психологічними атрибутами індивіда. Тому Р. Патнем вимірює соціальний капітал за допомогою таких індивідуальних індикаторів, як інтенсивність і сила контактів, членство в громадських об'єднаннях, електоральна активність, задоволеність взаєминами, дотримання норм взаємності, почуття безпеки, довіра до сусідів і соціальних інститутів. Групові або територіальні показники він одержує за допомогою агрегації індивідуальних. На підставі аналізу економічного розвитку декількох регіонів світу Патнем показав, що зміна якості соціальних відносин передувала економічному розвитку.

Таким чином, соціальний капітал в інтерпретації Р. Патнема є інтегральною характеристикою, яка охоплює рівень розвитку громадянського співробітництва та властивості громадян до об'єднання, а також норми й цінності суспільних відносин, в першу чергу, взаємність та довіру.

Підхід, запропонований Р. Патнемом, базується на положенні, що соціальний капітал може існувати не лише на рівні окремої ізольованої громади, а й на рівні суспільства в цілому. Він розглядається як колективне благо, а не індивідуальна власність, як соціокультурний феномен – культура довіри і толерантності, в якій формуються мережі добровільних асоціацій, що сприяло популяризації теми соціального капіталу для політичних дискусій [4].

П. Бурд'є зазначає, що існування соціального капіталу зумовлює здійснення певних вкладів членів панівного класу (групи або мережі) з метою підтримки відтворення групової згуртованості та збереження пануючих позицій. П. Бурд'є стверджував, що результати володіння соціальним капіталом зводяться до економічного капіталу, проте їх не можна розглядати як альтернативні форми. Соціальний капітал має власну динаміку і характеризується порівняно з економічним капіталом, більшою невизначеністю і меншою прозорістю.

Важливим чинником використання соціального капіталу є форми його використання або форми його функціонування. Інвестуючи у соціальний капітал, ми повинні знати, у яких формах він буде діяти на суспільство, щоб отримати економічний ефект. Бобровський М. В вважає, що соціальний капітал здійснює вплив на суспільство і економіку у таких формах: довіра; поінформованість населення; розуміння переваг

здорового способу життя; патріотизм; відносини і цінності; норми і способи поведінки [5].

Також розрізняють такі три основні форми соціального капіталу: «зв'язки-кайдани», «зв'язки-мости» і «зв'язки-ланки». Зв'язки-кайдани відносяться звичайно до відносин всередині сім'ї і в етнічних групах, зв'язки-мости характеризують відносини з не дуже близькими друзями, знайомими та колегами по роботі, зв'язки-ланки визначають відносини між різними соціальними верствами в ієрархії, де влада, соціальний статус і добробут доступні лише певним групам. До останньої форми відносять, наприклад, здатність індивідуумів або груп використовувати ресурси, ідеї або інформацію формальних інститутів, які не є безпосередньо елементом групи.

Хоча сильні «зв'язки-кайдани» дають певним товариствам або групам почуття єдності і спільної мети, без «зв'язків-мостів», які долають різні соціальні поділи (наприклад, релігійний, етнічний, соціально-економічний статус), «зв'язки-кайдани» можуть стати основою реалізації дуже вузьких інтересів і відторгнення всіх аутсайдерів.

Відносно однорідні групи можуть характеризуватися дуже високою довірою і кооперацією всередині групи, ні низькою довірою і кооперацією з рештою суспільства. Тоді «зв'язки-кайдани» стають бар'єром для соціальної єдності та особистого розвитку, тобто мають місце сильні «кайдани» і слабкі «мости» [6].

Соціальний капітал є надбанням не тільки окремих колективів, фірм, організацій. За вертикальною ознакою він має підстави для існування на рівні окремих регіонів і навіть країн. Головною умовою такої його властивості є створення розвиненого громадянського та інформаційного суспільства, форм соціального партнерства, за яких може виникати високий ступінь довіри між народом і владою.

Забезпечити існування соціального капіталу на такому рівні надзвичайно важко, ще важче перетворити його на постійно функціонуючий інститут у системі економічних відносин. Тому основна увага має бути зосереджена на забезпеченні умов становлення соціального капіталу на горизонтальному рівні — на якості, прозорості, справедливості та стабільності трудових відносин, соціальних зв'язків між суб'єктами господарювання на рівні фірм і підприємств. Основними формами існування соціального капіталу на такому рівні у розвинутих країнах є системи соціального партнерства, патерналізму, позитивного найму, соціальної відповідальності бізнесу тощо.

Західні дослідники визначають соціальний капітал як певну суму ресурсів (фактичних чи віртуальних), які накопичуються в індивідів та груп завдяки наявності мережі більш-менш інституціоналізованих відносин взаємного визнання і довіри. Стверджуючи, що "соціальний капітал включає як певну мережу зв'язків, так і певні активи, які можуть бути мобілізовані через цю мережу", вони виокремлюють такі його форми:

- 1) зобов'язання та очікування, які залежать від надійності соціального середовища;
- 2) інформаційні можливості (здатність соціальної структури до передачі інформаційних потоків і норм);
- 3) соціальні норми та етичні принципи.

Реалізувати соціальний капітал можна, конвертуючи його в інші значимі форми капіталу. Використовуючи соціальні капітали, актори можуть отримувати прямий доступ до економічних ресурсів; можуть збільшувати свій культурний капітал через контакти з експертами, компетентними людьми, які втілюють культурний капітал; можуть приєднуватися до інститутів, що пов'язані з присудженням, розподілом привілеїв. З іншого боку, набуття соціального капіталу вимагає вкладення економічних, культурних, символічних ресурсів. Хоча П.Бурдьє стверджував, що результати володіння соціальним капіталом зводяться до економічного капіталу, проте їх не можна розглядати як альтернативні форми. Соціальний капітал має власну динаміку і характеризується порівняно з економічним капіталом, більшою невизначеністю і меншою прозорістю [7].

Доцільно розглянути принципи відмінності концепції соціального капіталу від концепцій людського і фізичного капіталу. Соціальний капітал можна визначити і через його функції, які є певними аспектами соціальних структур і сприяють діям індивіда усередині даних структур. Подібно іншим видам капіталу, соціальний капітал – продуктивний, тобто він дозволяє досягти результатів, яких неможливо було б одержати за його відсутністю. Подібно фізичному і людському капіталу, його дія не є абсолютною, а підходить лише для певних ситуацій. Деякі форми соціального капіталу можуть бути непотрібні або навіть шкідливі для інших індивідуумів [8].

Зайцев Ю.К. виділяє вертикальну та горизонтальну форми прояву та функціонування соціального капіталу. Так, за вертикальною ознакою соціальний капітал існує на рівні окремих регіонів і країн, й виявляється у формі створеного розвиненого громадського та інформаційного суспільства, форм соціального партнерства, на основі цього стверджується високий ступінь довіри між народом і владою. Становлення соціального капіталу на горизонтальному рівні базується на якості, прозорості, справедливості, стабільності соціальних зв'язків між суб'єктами господарювання на рівні фірм, а його основними формами в соціально орієнтованих економіках є системи соціального партнерства патерналізму, позитивного найму, соціальної відповідальності бізнесу.

На рівні суспільства та підприємств соціальний капітал – це система цілеспрямованих соціальних

зв'язків, позаекономічна, позаматеріальна категорія, що забезпечує зростання рівня мотивації до праці, підвищення якості системи стимулів. Його реальними організаційними формами виступають різновиди соціального партнерства. Йому притаманний підвищений ризик виникнення, функціонування та розвитку, тому що він залежить від якості цілей та інструментів економічної політики, суб'єктивних поглядів представників законодавчої та виконавчої влади в державі, рівня культури, ступеню тінізації економіки, політики. Найхарактернішою ознакою соціального капіталу є те, що він знищується, руйнується (на відміну від інших форм капіталу) миттєво, а відновленню протягом тривалого часу не підлягає. Поява соціального капіталу в суспільстві, його розвиток є головною рисою успішної системної трансформації у найбільш оптимальному напрямку сучасного світового розвитку.

Форми спілкування відповідають формам соціального капіталу, якщо вони слугують для отримання переваг (ринкових і поза ринкових) для певних груп та індивідуальних гравців, тим самим чином як це є у випадку форм асоціації (в тому числі класової) та участі в соціальних мережах зв'язків. Утім, в межах Марксового розгляду всі форми спілкування (окрім дійсно універсального) спрямовують свій інтеграційний потенціал проти класу, що виробляє. Тим самим вони постають формами соціального капіталу в руках панівного класу [9].

Залежно від того, наскільки є формалізованою мережа, в якій концентрується соціальний капітал, можна розрізнити формальні та неформальні його прояви. Форми прояву соціального капіталу також можуть бути «тонкими» та «щільними» залежно від тісноти відносин в мережі, щільності знайомств соціального актора, який є носієм соціальних благ. Виокремлено також форму капіталу за ознакою спрямованості дії та походження соціальних зв'язків: соціальний капітал, що «зв'язує», і той, що «сполучає», один з яких функціонує в мережі родинних та дружніх зв'язків, інший – у функціональних мережах співпраці. За домінуванням компонентів соціального капіталу розрізняємо структурні форми (представлені переважно соціальною мережею та ресурсами знайомства) і когнітивні форми капіталу (норми, цінності, довіра, які з'єднують соціальних акторів та сприяють співпраці й соціальним обмінам) [10].

З врахуванням розробок дослідницької групи Світового банку джерелами формування соціального капіталу виокремлено сім'ю, спільноти (у тому числі, статеві, етно-національні), фірми, громадянське суспільство, державний сектор.

Висновки. Отже, єдиного підходу до встановлення форм соціального капіталу немає. Необхідно уніфікувати всі форми в єдину систему для полегшення втілення даного феномену у сучасне життя суспільства. Саме соціальний капітал при вирішенні важливих проблем забезпечує здатність формування демократичної країни. Всі наукові дослідження зводяться до двох основних форм соціального капіталу – довіра і репутація.

Література

- 1 Долгова Л. І. Розвиток соціального капіталу підприємства [Електронний ресурс] / Л. Долгова. – Режим доступу : http://kneu.edu.ua/userfiles/ec_pidpr_th_pr_4/3/Dolgova.doc. – Назва з екрана.
- 2 http://librar.org.ua/sections_load.php?id=359&s=sociology_demography&start=4
- 3 Коулман Дж. Капитал социальный и человеческий / Дж. Коулман // *Общественные науки и современность*. – 2001. – № 3. – С. 122 – 139.
- 4 Патнем Р. Д. Творення демократії. Традиції громадянської активності в сучасній Італії / Р. Д. Патнем, Р. Леонарді, Р. Й. Нанетті. – К., 2001. – С. 124 – 128.
- 5 Бобровський М. В. Соціальний капітал та його економічне значення. [Електронний ресурс] / М. Бобровський. – Режим доступу : <http://universum.kiev.ua/index.php/2009-09-18-12-57-46/2013-01-31-11-59-48/83-2013-02-28-09-08-48.html>. – Назва з екрана.
- 6 Trust in Large Organizations”, *American Economic Review, Papers and Proceedings*, Vol. 87(2), pp. 333-338.
- 7 http://e-works.com.ua/work/5626_Osnovi_socialnoi_ekonomiki.html
- 8 <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=53050>
- 9 Рябінчук М. В. Дослідження марксової категорії «verkehr» (спілкування) у спорідненості з теорією соціального капіталу / М. В. Рябінчук // *Вісник Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”*: Філософія. Психологія. Педагогіка. – К., 2011. – № 3(33).
- 10 <http://mydisser.com/ru/avtoref/view/12686.html>

References

- 1 Dolgov L.I. Development of social capital enterprises. URL: http://kneu.edu.ua/userfiles/ec_pidpr_th_pr_4/3/Dolgova.doc. - Name of the screen.
- 2 http://librar.org.ua/sections_load.php?id=359&s=sociology_demography&start=4
- 3 J. Coleman. Capital social and human / J. Coleman // *Social studies and the present*. - 2001. - № 3. - S. 122 - 139.
- 4 Putnam RD Creation democracy. The traditions of civic engagement in modern Italy / RD Putnam, R. Leonardi, R. J. Nanette. - K., 2001. - S. 124 - 128
- 5 M. Bobrowski Social Capital and its economic importance. URL: <http://universum.kiev.ua/index.php/2009-09-18-12-57-46/2013->

01-31-11-59-48/83-2013-02-28-09-08-48.html. - Name of the screen.

6 Trust in Large Organizations”, American Economic Review, Papers and Proceedings, Vol. 87(2), pp. 333-338.

7 http://e-works.com.ua/work/5626_Osnovi_socialnoi_ekonomiki.html

8 <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=53050>

9 9. M.V. Ryabinchuk. The study of Marx's category «verkehr» (communication) in relationship to the theory of social capital // Proceedings of the National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute": Philosophy. Psychology. Pedagogy. - K., 2011. - № 3 (33).

10 <http://mydisser.com/ru/avtoref/view/12686.html>

Надійшла 13.04.2015; рецензент: д. е. н. Ящишена І. В.

УДК 330.1

О. О. ШЕВЧЕНКО

Донбаська державна машинобудівна академія

ОСОБЛИВОСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ СИСТЕМИ СУСПІЛЬСТВА (ПРОТЯГОМ ХХ СТ.)

В статті досліджено особливості модернізації господарської системи та представлено відображення цих процесів наукою; проаналізовано складові процесу модернізації, етапи розвитку концепцій; запропоновано шляхи використання сучасних моделей господарського розвитку в конкретно-історичних умовах сучасності.

Ключові слова: господарська система, господарський розвиток, економічний розвиток, модернізація, суспільство, цивілізаційний підхід.

O. O. SHEVCHENKO

Donbass State Engineering Academy, Kramatorsk, Ukraine

MODERNIZATION OF ECONOMIC FEATURES OF SOCIETY (DURING THE TWENTIETH CENTURY)

In the article the features of the modernization of the economic system and display these processes by science. Studies necessary conceptual understanding and systematic study of the evolution of the economic system and the formation of a new doctrine of economic development in the specific historical conditions of modern transformation of the national economy through the prism of economic theories and scientific schools takes leading role in modern conditions. The investigations of the institutional framework of economic activity and factors of change and comparative analysis in the study of the economic system, the study of the basic laws in the world economic theory and certain features, the proposed use of modern models of economic development in the specific historical conditions of our model and the economy emerges from the crisis and create conditions for the stabilization of the economic system of society.

Keywords: economic system, economic development, economic development, modernization, society, civilization approach.

Постановка проблеми. Проблеми методології дослідження трансформації економічних систем крізь призму економічних теорій та наукових шкіл була і залишається однією з найбільш актуальних в економічній теорії. В національній економіці склалися певні труднощі вибору критерію зростання і системи соціально-економічних пріоритетів. У зв'язку з цим теорія, складові і моделі господарських систем суспільства опинилися в центрі наукових дискусій, а їх обґрунтування виявило суперечливі думки і протилежні підходи. Наявність дискусійних оцінок, прогнозів і методів економічного зростання національної економіки вимагає екскурсу в надбання світової економічної думки, певного переосмислення теоретичних і модельних принципів економічного розвитку. Розвиток світової економіки на початку ХХІ століття ознаменувався фундаментальними соціально-економічними трансформаціями, наявні кризові явища і потрясіння виявляють суперечливість, неповноту і неадекватність базових економічних концепцій та моделей. Непередбачуваність та глибина глобальних змін стали викликом економічній науці, реальній політиці та господарській практиці. У зв'язку з цим виникає необхідність осмислення господарських змін, що спостерігаються в усіх аспектах життєдіяльності глобальної цивілізації.

Дослідження необхідності концептуального усвідомлення та системного дослідження еволюції господарської системи та формування нової доктрини господарського розвитку в конкретно-історичних умовах сучасної трансформації національної економіки крізь призму економічних теорій та наукових шкіл набуває провідного значення за сучасних умов. Від успіху модернізації залежить економічний і соціальний прогрес суспільства та місце країни у світовому господарстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми стратегії розвитку національної економіки, зокрема, питання модернізації господарської системи суспільства цікавлять багатьох вчених. Загальнотеоретичні та методологічні аспекти окресленої проблеми висвітлено в роботах В. Волчека, В. Маєвського, Р. Нельсона, Р. Нуреєва, В. Тарасевича та інших науковців. Методологічні аспекти економічної думки виступають предметом аналізу таких істориків-економістів, як П. М. Леоненко, Л.Я. Корнійчук, В.М.